

Nr 217.

Av herr **Andersson, Jones Erik, m. fl.**, om ökning av mjölkpriset vid försäljning från småbrukare.

Det skrämmande perspektiv, som befolkningsutvecklingen på landsbygden företer med alltfört sjunkande invånarantal i kommunerna och motsvarande inflyttning till städerna, framför allt storstäderna, inrymmer så pass allvarliga problem, att statsmakterna på fullt allvar måste ta i håll därmed. All historisk utveckling vittnar därom, att stater och samhällen, som hemfallit åt eftersättning och vanvård av landsbygd och jordbruksbefolkning med ty åtföljande utvandring till storstäderna, dessa stater, även om de gått och gällt för stormakter, ha successivt gått mot förfall och undergång. Vår t land, som befolkningspolitiskt befinner sig på glid mot en liknande utvecklingsfas, bör allvarligt besinna vart en uttömning av landsbygdens kraftresurser bär hän. Rena självbevarelse-driften bjuder detta.

Det är uppenbart, att en av grundorsakerna till landsbygdens avfolkning bottnar i den *bristande lönsamheten* för jordbrukets folk. "Det är ett strävsamt liv med ringa lön", det finner man, och det behövs ej mer, det är motiv nog för att skarorna, framför allt ungdomen och särskilt de unga kvinnorna, dra i väg åt annat håll för att söka sitt levebröd. Läget är på många håll rent av tröstlöst, och de kvarvarande kämpa ofta en hopplös kamp för att ännu någon tid uppehålla gårdarna och bevara jorden från vanhävd. Ur hela landsförsörjningens synpunkt kan en dylik utveckling för framtiden ej vara lyckosam, och de allvarliga memento vi nu under dessa sista år fått oss in på livet tala härom sitt tydliga språk.

De ansatser, som statsmakterna hittills gjort för att åtminstone i någon mån stävja denna utveckling, äro ju i och för sig lofvärda, men ha dock — berörande huvudsakligen åtgärder mera i periferien utan att angripa problemets kärnpunkt — i realiteten endast blivit lappverk och palliativ utan någon verklig bot för det onda. Så länge prissättningen på lantbrukets produkter är sådan, att den ej håller jämna steg med pristendenserna på industrimarknaden och de förnödenheter, som bonden måste köpa för skapande och uppehållande av en modern drift, så länge säger det sig självt, att lantbruket måste dra det kortaste strået i konkurrensen mellan näringarna. Att vår *modernäring*, som i gångna tider dock varit grundstommen och bäraren av vårt produktiva liv, sålunda kommit på efterkälken, är en faropunkt, som berör nationen i sin helhet.

Särskilt har *småbruket* här fått kämpa en hård och ojämn kamp. Om småbrukets vara eller icke vara ur driftsekonomiska synpunkter må man tvista —

ett är säkert, även om man krasst räknemässigt och skrivbordsmässigt sett kan kalkylera med bättre lönsamhet vid en rationell sammanföring till större enheter, är det dock uppenbart att en dylik reform knappast låter sig genomföra brådstörtat och för övrigt i otaliga fall och på vida landområden, framför allt nu i våra bergs- och skogsbygder, inte alls går att realisera efter idealhypermodernerna principer. Rena terräng- och topografiska förhållanden lägga ööverstigliga hinder härför. Och den befolkning, som där bygger och bor och som vid sidan av hemmansbruket även har annan sysselsättning, skogsarbete, hantverk eller liknande, den bör väl ändå ha fullt befogad rätt att i en trygg bofasthet få sköta sin lilla torva och njuta den avkastning och *icke minst lönsamhet* därav som det arbetet är värt.

Vad den befolkningen betytt i svensk historia, det borde vara allom bekant. Man begär inga överdrifter, om man helt stilla konstaterar, att det är just detta folk, som i bruket av sin torva skapat den svenska segheten och motståndskraften i onda tider och gett landet den ryggrad, på vilken vår självständighet är byggd. Småbrukets trägna män och kvinnor bör samhället vara rädd om, åtminstone i så måtto, att de tillåtas att få sin rättmätiga lön för väl utfört arbete. Utvecklingen härvidlag lämnar mycket övrigt att önska. Prissättningen på exempelvis den produkt, som i fråga om avkomsten betyder mest från en småbondes ladugård, mjölken, är mer än tillbörligt svag, jämförd exempelvis med priset på industriella fluider, pilsner, sockerdricka, lemonader och andra "drickor" i oändlighet, som i relation till näringsvärdet på mjölk betinga rent av oskäligen priser. Vid en översyn härav må man med professor Sven Ingvar ha anledning att säga: "Om man betänker vilka summor jordbrukarna avhänts genom att produkterna underbetalts, röra sig kostnaderna för 'välfärdsåtgärderna' om en ren obetydlighet. Om prisläget å jordbrukets produkter och *särskilt då mjölken* varit rimligt, skulle den ekonomiska situationen för våra jordbrukare, särskilt de mindre av dem, f. n. vara betydligt ljusare än vad förhållandet verkligen är. Då skulle jordbrukarna inte heller ha behövt ta emot subventioner av olika slag, utan förmått i betydlig grad reda upp både sina bostads- och övriga förhållanden själva... *Enligt min bestämda övertygelse*", fortsätter Ingvar, "*har exempelvis mjölkpriset aldrig motsvarat mjölkens betydelse för folkhälsan.*"

Det är allt saker, som borde stå klara för hela svenska folket. Och utöver allt detta ett annat markant missförhållande: om *bonden för mjölklitern får endast 22 à 23 öre*, hur kan det då rimma sig, att man på en restaurang eller ett näringsställe måste betala 25 öre för ett glas = $\frac{1}{3}$ -dels liter, *vilket gör 75 öre för litern?* Avståndet mellan producent och konsument är ju orimligt, överstigande 200 procent! Exemplet är ingalunda enastående i fråga om mellanhändernas oblyga avans på vägen mellan bondens erhållna pris på sina varor och slutpriset på konsumentens bord. Här är sannerligen ett fält för en utjämning i avsevärd grad till bonden-producentens förmån.

Men även bortsett från dylika absurditeter i prissättningsväg, som helt

spontant påkalla en kraftig rättelse till bondens favör, föreligger otvivelaktigt en så djup klyfta mellan det av statliga myndigheter klavbundna mjölkpriset och varans verkliga värde med hänsyn till framställningskostnaderna och framför allt värdet ur rena kalori- och näringsrikedomssynpunkter, att en kraftig prisjustering uppåt endast framstår som en ren rättfärdighetsåtgärd. Alla, som bära talet på tungan om hjälp åt de små och betryckta i samhället, borde väl här ha ett gyllene tillfälle att låta rättvisan ha sin gång. Undanflykter med tal om inflation o. d. för denna sakens skull komma säkerligen på starka skäl att upptagas av dem det gäller som en ren bankruttförklaring i fråga om verklig vilja och förmåga att omsätta vackra programpunkter i levande form och liv.

Kravet på rationaliseringsåtgärder i större skala med sammanföring av små jordbruksenheter till större komplex för förbilligande av produktionen kommer förvisso att av hundratusenden småbrukare i detta land mottagas med den största oro och bekymmer för deras framtid. Det innebär icke den hjälp de väntat. Kärleken till den torva, som fostrat dem, är alltför stark för att de på detta sätt rotlösa skulle nödgas kasta sig främmande öden i våld. Och det kan aldrig vara klok jordbrukspolitik i ett land av Sveriges geografiska struktur att linjalmässigt utforma ett dylikt program. Fastmer ligger det i dessa småbrukares intresse att med förankring i den lilla torvan och med andra hjälpsysslor och sidoarbeten bredvid, såsom fallet varit i långa tider, få bedriva sin näring i känslan av att folkhushållet verkligen uppskattar deras trägna gärning. Ett ordentligt handtag i den riktningen med huvudvikten lagd vid en mänsklig ersättning för deras arbete kommer säkerligen att av dem mottagas med varma känslor och ett tack till en regering och styrelse, som uppfattat hur läget ligger och hur folkets pulsar slå. Och för landet i dess helhet skulle det därutöver skapa den trygghet, som naturenligt följer vid gottgörandet av försummelse, som bort ske långt före denna dag det sker.

Hur långt och i vilken form detta nödvändiga tillmötesgående lämpligen bör ske, är ju närmast en omdömesfråga, som dock bör kunna lösas i den goda viljans tecken. Helst borde ju konsumenten här som i andra fall direkt få betala varans åsatta pris utan tillgripande av subventionsåtgärder i en eller annan form, så mycket hellre som det här endast är fråga om en justering av ett prisläge ett stycke upp emot varans verkliga värde. Säkerligen finns det grundad anledning antaga, att den stora massan konsumenter, som av börd och frändskap känner förbundenheten med den klass det här gäller och i erkänsla för den trägna gärning den utfört i denna krävande tid, med förståelse kommer att möta den vädjan, som på detta sätt göres från likar i det hårda arbetets brödraskap. Det bör naturenligt ligga i den bortflyende partens intresse att unna den kvarvarande så drägliga villkor, att han kan dröja kvar vid torvan och ej öka trängseln på en förut tillräckligt ansträngd arbetsmarknad, där ytterligare konkurrens endast skulle bli den anställde till förfång och men.

Skulle dock trots allt den nu beträdda subventionsvägen — via producent-

bidraget — ytterligare behöva anlitas, torde täckning i försvarlig utsträckning vara att vinna ur exempelvis följande källor:

- 1) en kraftig reglering och beskärning av de oskäligen mellanhandsvinsterna på restauranger och näringsställen;
- 2) reglering och översyn av livsmedelshandeln i förbilligande syfte;
- 3) en försvarlig beskärning av de nu i otillbörlig utsträckning till icke behövande utgående prisrabatteringarna å vissa livsmedel;
- 4) en kraftig reducering av förmalningsersättningarna — detta som några exempel på lämpliga objekt att beskära och lägga den samlade vinningen vid producentkällan, de dåligt lönade arbetarna av småböndernas kategori.

Med beaktande av allt vad som här förut framhållits vore ett tillägg till det nu utgående mjölkpriset på 5 öre kg — helst då omfattande de först levererade 7 800 kg som förut utgått per år — ingen oskälighet att räkna med. Säl- lan har väl en av statsmakterna beviljad "nåd" fallit i så goda händer som i de valkiga bondenävar, som i denna utomordentliga tid försett folket med sovel och bröd.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville till Kungl. Maj:t göra en vördsam hem- ställan om skyndsamma åtgärder i avsikt att utan alltför stor höjning av priset på konsumtionsmjölken vidtaga en ökning av mjölkpriset åt småbrukarna i enlighet med de synpunkter, som ovan anförts.

Stockholm den 14 januari 1944.

Jones Erik Andersson
i Ovanmyra.

Gust. E. Andersson
i Södergård.

Joh. Friggeråker.

John Gustavson
i Guntorp.

Ivar Persson.

Gustav Hallagård.

Gunnar Lodenius.

Gust. Elofsson
i Vä.

B. A. Nilsson.

J. A. Andersson.

Verner Andersson.

V. Ljungdahl.